

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده علوم اجتماعی

پایان نامه کارشناسی ارشد

بررسی تطبیقی اخبار مجرمانه صفحه حوادث

روزنامه‌های کشور با الگوی مطلوب

(تحلیل محتوای سه روزنامه ایران، همشهری و آفتاب یزد در سال ۱۳۸۸)

استاد راهنما: دکتر علی اصغر کیا

استاد مشاور: دکتر مهدخت بروجردی علوی

محقق: نادر مظفری

سال تحصیلی ۱۳۸۹

چکیده

پژوهش حاضر می‌کوشد اخبار مجرمانه صفحه حوادث سه روزنامه کثیرالانتشار ایران در سال ۱۳۸۸ را با الگوی مطلوب روزنامه نگاری تطبیق دهد و دریابد که در این روزنامه‌ها چه تصویری از جرایم ارائه شده است. روزنامه‌های ایران، همشهری و آفتاب یزد سه روزنامه‌ای هستند که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته‌اند. در این طرح همچنین تلاش شده تاثیر نحو انعکاس جرایم در اخبار صفحه حوادث روزنامه‌ها را در ارتقای یا کاهش احساس امنیت اجتماعی مخاطبان و در نهایت جامعه را نشان داده شود.

محقق در ابتدا بعد از بررسی تحقیقات پیشین و با علم به این که مطبوعات با توجه به کارکرد وجودی شان می‌توانند نقش موثری در ارتقای احساس امنیت بویژه در انعکاس اخبار مربوط به جرایم داشته باشند، پژوهش خود را با بهره‌گیری از یکی از موثرترین نظریه‌های تاثیر رسانه‌ها بر جامعه یعنی نظریه برجسته سازی آغاز کرد.

برای نیل به اهداف این پژوهش اخبار جرایم منتشره در صفحه حوادث روزنامه‌های ایران، همشهری و آفتاب یزد در سال ۱۳۸۸ مورد تحلیل محتوای کمی قرار گرفته و براساس دستورالعملی که در پیوست به آن اشاره شده، محتوای مطالب مورد بررسی به اعداد و داده‌های کمی تبدیل و در نهایت با کمک نرم افزار آماری SPSS تجزیه و تحلیل شده است.

یافته‌های این پژوهش حاکی از این است که اخبار و مطالب مربوط به جرایم بیشتر به سبک گزارش می‌باشد و کمتر در صفحه اول روزنامه‌های مورد بررسی تیتیری از اخبار جرایم منعکس شده که این نشان دهنده این است که روزنامه‌های مورد بررسی تلاش در برجسته کردن اخبار جرایم ندارند. کمتر از ۵۰ درصد مطالب مربوط به جرایم همراه با عکس چاپ شده‌اند و از این میان نیز کمتر، بیش از یک عکس کار کرده‌اند. این روزنامه‌ها در انتخاب عکس آن جایی که عکس متهمان را چاپ کرده، بیشتر سعی در مخفی نگه داشتن هویت آن‌ها داشته‌اند. روزنامه‌های مذکور کمتر عکس متهمان را در دادگاه نشان داده

و بیشتر آن‌ها را در زندان و بازداشتگاه به تصویر کشیده‌اند. تیترا مطالب مربوط به جرایم در روزنامه‌های مورد بررسی کمتر مربوط به دادگاه رسیدگی به اتهام بوده است. در این روزنامه‌ها توجه کمتری به انعکاس حکم دادگاه و نحو دستگیری متهمان در لید خبرها شده است. نزدیک به ۴۲ درصد متن خبرها مربوط به رسیدگی به اتهام بوده است. تحلیل رویدادهای جرمی از سوی روان‌شناسان و جرم‌شناسان و همچنین دادن هشدار در انتهای اخبار به مردم در روزنامه‌های پژوهش شده مورد توجه بسیار کمی قرار گرفته و به همین دلیل نزدیک به ۵۷ درصد مطالب در اندازه‌های خیلی کوچک و کوچک چاپ شده است و ...

پیشگفتار

احساس امنیت که بخش بسیار زیاد آن از نگرش افراد جامعه به جرائم ناشی می‌شود بسیار تحت تأثیر اخبار منعکس شده از سوی رسانه‌هاست. جرم پدیده‌ای است که به صورت بسیار پنهان در جامعه رخ می‌دهد اما اکثر افراد جامعه از طریق رسانه‌ها از وقوع آن آگاه می‌شوند. در این میان رسانه‌های نوشتاری در انتقال این گونه اخبار سهم بیشتری دارند، زیرا این رسانه‌ها با داشتن فضا و زمان کافی قادر به پرداختن بیشتر به موضوع جرائم و بسط و تفسیر و تحلیل آن می‌باشند. در این میان اگر رسانه‌ها بتوانند تصویری واقع‌بینانه، دقیق و بدون تحریف از جرم ارائه دهند و آن را در بستر عوامل و شرایط زمینه‌ساز آن تحلیل کنند، خواهند توانست نگرش افکار عمومی را نسبت به جرم واقع شده به درستی شکل دهند و به جای آن که به افراد جامعه القاء کنند که در یک جامعه ناامن زندگی می‌کنند و احساس ناامنی را در جامعه بسط دهند، به آنان هشدار دهند که در صورت ارتکاب جرم در چنگال قانون گرفتار خواهند شد.

متخصصان علوم ارتباطات و جامعه‌شناسان بر این باورند که یکی از نقش‌ها و وظایف رسانه‌ها در ورود به عرصه بازتاب جرم، آگاهی دادن به افراد جامعه در خصوص جرائم و همچنین هشدار به مجرمان با پررنگ کردن نقش قانون و حضور پلیس بعنوان مجری قانون در جامعه می‌باشد. دیگر وظایف رسانه‌ها در این رابطه ایجاد زمینه‌ای برای تدوین و اعمال سیاست‌ها و راهکارهای مؤثر و کارآمد در مقابله و پیشگیری از جرائم می‌باشد.

اما چنانچه رسانه‌ها نتوانند تصویر دقیق و صحیحی از جرائم ارائه کنند، افراد جامعه نیز درک درستی از پدیده جرم و به طور کلی روندهای این پدیده در جامعه نخواهند داشت و چنین درک نادرستی غالباً به اتخاذ تصمیمات فردی و جمعی نادرستی نیز می‌انجامد که پیامدها و هزینه‌های بسیاری برای جامعه در بر خواهد داشت.

تحقیق حاضر می‌کوشد با بررسی و تطبیق اخبار و مطالب مجرمانه صفحه حوادث روزنامه‌ها با الگوی مطلوب روزنامه‌نگاری دریابد که روزنامه‌های کشور تا چه میزان در انعکاس اخبار و مطالب در خصوص

جرم از الگوی مطلوب روزنامه‌نگاری- این الگو قبلاً در یک تحقیقی در قالب پایان نامه کارشناسی ارشد توسط آقای علی رحیمی در دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی در سال ۱۳۸۸ بدست آمده است- پیروی کرده‌اند و همان‌طور که پیش از این ذکر آن رفت، رعایت الگوی مطلوب روزنامه‌نگاری در انعکاس اخبار و مطالب دربارهٔ جرم موجب بالا رفتن آگاهی و احساس امنیت در شهروندان یک جامعه می‌شود. در این تحقیق جمعیت آماری کل نسخه های منتشر شده سه روزنامه همشهری، ایران و آفتاب یزد می‌باشد که در سال ۱۳۸۸ منتشر شده است .

فهرست مطالب

چکیده

پیشگفتار

صفحه

فصل اول : کلیات

مقدمه

طرح مسئله ۲

ضرورت و اهمیت تحقیق ۵

هدف تحقیق ۷

فصل دوم : مروری بر ادبیات موضوع پژوهش

مقدمه

بخش اول : تاریخچه و تحقیقات پیشین

تاریخچه ورود اخبار جرایم به مطبوعات ۹

۱۰ اخبار خوشونت در مطبوعات ایران
۱۱ نگاهی به تحقیقات پیشین
۱۲ تحقیقات خارجی
۱۷ تحقیقات داخلی
بخش دوم : مبانی نظری پژوهش	
۲۴ تعریف جرم
۲۶ جرم شناسی فرهنگی
۳۰ تعاریف امنیت اجتماعی
۳۲ ابعاد امنیت اجتماعی
۳۳ مفهوم احساس امنیت اجتماعی
۳۴ راههای ارتقای احساس امنیت اجتماعی
۳۶ نقش رسانه ها در ارتقای احساس امنیت اجتماعی
۳۷ کارکرد رسانه ها در جهت ارتقای احساس امنیت اجتماعی
۳۸ نقش مطبوعات در احساس امنیت اجتماعی
۴۲ نظریه های حاکم بر رسانه ها
۴۲ نظریه برجسته سازی
۴۶ نظریه قاب بندی یا فریمینگ
۴۸ چارچوب نظری تحقیق

تعریف برجسته سازی	۴۹
تاریخچه برجسته سازی	۵۰
فرآیند برجسته سازی	۵۲
نظریه برجسته سازی و احساس امنیت	۵۷

فصل سوم : روش شناسی تحقیق

مقدمه

طرح تحقیق	۵۹
عنوان تحقیق	۵۹
هدف اصلی تحقیق	۵۹
متغیرهای تحقیق	۶۰
فرضیه اصلی تحقیق و سوال ها	۶۲
تعاریف و مفاهیم اصلی تحقیق	۶۲
روش تحقیق	۶۶
جمعیت آماری	۶۶
روش نمونه گیری	۶۶
روش جمع آوری داده ها	۶۷
فنون مورد استفاده برای تجزیه و تحلیل داده ها	۶۷

۶۷	آزمون مورد استفاده
۶۸	تکنیک تحلیل
۶۸	واحد تحلیل
۶۸	ضریب قابلیت اعتماد

فصل چهارم : بررسی یافته های تحقیق

مقدمه

۷۰	توصیف یافته ها
۸۳	تبیین یافته ها

فصل پنجم : نتیجه گیری

مقدمه

۱۰۶	بحث و بررسی
۱۳۱	جمع بندی و نتیجه گیری
۱۳۶	محدودیت های پژوهش
۱۳۷	پیشنهادات

فهرست منابع

پیوست

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

امنیت اجتماعی اهمیت بسیاری در همه عرصه‌های زندگی بشر دارد اما مهم تر از آن احساس امنیت است. بررسی به خطر افتادن این احساس بواسطه نهاد های جامعه بسیار مهم است. هرچه تاثیر نهاد موثر در افراد جامعه بیشتر باشد توانایی القای احساس ناامنی از سوی آن نهاد بیشتر است. نهاد رسانه به ویژه مطبوعات به دلیل نوع ارتباط آن با افراد جامعه تاثیر بسزای در آن دارد. پژوهش حاضر بر این نظر استوار است که نحو انعکاس اخبار در جامعه می‌تواند در احساس امنیت در آن تاثیر گذار باشد. از آنجایی که برای هر پژوهش ابتدا نیاز است که به موضوع و انگیزه‌های آن پرداخته و تعریفی روشن و دقیق شود- چرا که در پس تعریف هر مسئله می‌توان به زوایای آن به ویژه زوایای تاریک آن پرداخت- در این فصل به طرح مسئله و تعریف آن، ضرورت و اهمیت تحقیق و هدف تحقیق مورد دقت قرار می‌گیرد.

۱-۱- طرح مسئله

امروزه بسیاری از واقعیت‌ها را نمی‌توان مستقیماً و بدون دخالت واسطه‌ها (یعنی همان رسانه‌ها) تجربه کرد. تنها راه تجربه و شناخت این واقعیت‌ها از طریق رسانه‌های جمعی امکان پذیر است. در چنین شرایطی شکل‌گیری ذهنیت و تصور افراد یک جامعه از آنچه از طریق رسانه‌های آن‌جامعه پخش می‌شود، صورت می‌گیرد. رسانه‌های جمعی در این گونه موارد حتی تأثیر دیگر نهادهای جامعه مثل خانواده، مدرسه و ... را تحت الشعاع خود قرار می‌دهند. در این شرایط اگر رسانه‌ها واقعیات را به درستی منعکس نکنند، ذهنیت افراد جامعه به خطا خواهد رفت. به باور بسیاری از صاحب‌نظران، رسانه‌های جمعی نقش واسطه را بین واقعیت‌های عینی اجتماعی و تجربه‌های شخصی بر عهده دارند. براساس این دیدگاه رسانه‌ها نقش واسطه‌ای خود را به شکل‌های مختلف ایفا می‌کنند. گاه آن‌ها همچون درگاهی هستند که می‌توانند دید ما را گسترش دهند تا آنچه را که در اطرافمان می‌گذرد، مستقیماً

مشاهده کنیم. برخی دیگر از صاحب نظران، رسانه‌ها را آینه می‌دانند، که تصویر جامعه خود را منعکس می‌کنند. تصویری که معمولاً تا حدودی تحریف شده است. (مک کوایل: ۱۳۸۵: ۸۴)

ما هر روز به طور غیر مستقیم و از طریق رسانه‌ها نظاره‌گر جرم هستیم، صحنه‌هایی که تلویزیون نشان می‌دهد، اخباری که از رادیو می‌شنویم و خبرهایی که در مطبوعات می‌خوانیم. رسانه‌ها با انعکاس اخبار مربوط به جرایم نگرش خاصی را به افراد تحمیل می‌کنند و نگاه آن‌ها را درباره موضوعاتی از این دست شکل می‌دهند. رسانه‌ها با نحوی پرداخت به موضوعات می‌توانند موضوعی کم اهمیت را بسیار مهم و در مقابل موضوعی بسیار مهم را کم اهمیت جلوه دهند. برخی روزنامه‌ها به منظور کسب درآمد بیشتر با برجسته کردن بعضی از جرائم و رویدادهای جنایی در صدد جلب خوانندگان بیشتر و در نهایت فروش بیشتر هستند. این دسته از روزنامه‌ها بی توجه به تأثیر کارشان فقط به فروش بیشتر می‌اندیشند. به گفته ویلبر شرام این برای آنان نوعی پاداش آنی در بر دارد. (بدیعی و قندی، ۱۳۸۴: ۴۷) از پیامدهای این رویکرد سوداگرانه رسانه‌ها می‌توان به تشدید احساس ناامنی در مخاطب، ترویج بزهکاری و تشویق افراد مستعد به ارتکاب جرم نام برد.

در این تحقیق مسئله این است که احساس امنیت اجتماعی به عنوان یک فاکتور مهم باید از طریق رسانه‌ها ایجاد شود. احساس امنیت به حدی اهمیت دارد که حتی بسیاری از صاحب نظران آن را از خود امنیت مهم تر دانسته اند. در الگوی مطلوب روزنامه‌نگاری کاهش احساس ناامنی و ایجاد احساس امنیت اجتماعی در میان مردم، دیده شده است. به نظر می‌رسد روزنامه‌های ما احساس ناامنی را به مردم القا می‌کنند، به همین منظور انجام مطالعه‌ای در این خصوص که آیا روزنامه‌های ما الگوی مطلوب روزنامه‌نگاری در انعکاس اخبار مجرمانه را به ویژه در خصوص اخبار و تصاویری که در صفحات حوادث روزنامه‌های کشور درج می‌شود، رعایت می‌کنند یا نه اهمیت بسیاری دارد. به عبارت دیگر این مطالعه به دنبال آن است که آیا مردم با خواندن اخبار و دیدن تصاویر درج شده در صفحات مطبوعات کشور احساس امنیت می‌کنند یا احساس ناامنی؟

طرح حاضر در پی آن است با انجام تحلیل محتوای کمی صفحه حوادث سه روزنامه ایران، همشهری و آفتاب یزد در سال ۱۳۸۸، میزان رعایت الگوی مطلوب روزنامه‌نگاری در انعکاس اخبار مجرمانه را در اخبار حوادث روزنامه‌های کشور بسنجد. به عبارت دیگر روزنامه‌نگاران بویژه خبرنگاران صفحه حوادث روزنامه‌ها به چه میزان در بازتاب اخبار جرائم و انتخاب آن از الگوی مطلوب و حرفه‌ای پیروی کرده‌اند.

منظور از الگوی مطلوب روزنامه‌نگاری در انعکاس اخبار مجرمانه در این طرح براساس یافته‌های تحقیق انجام شده از سوی آقای علی رحیمی فارغ التحصیل رشته علوم ارتباطات دانشکده علوم ارتباطات دانشگاه علامه طباطبایی که در پایان نامه کارشناسی ارشد خود تحت "عنوان نقش مطبوعات در ارتقای احساس امنیت اجتماعی" به آن دست یافته است می باشد که شامل چهار بخش می شود که به شرح زیر است:

۱ - قواعدی که در خصوص نحوه تیترو نویسی باید رعایت شود

۲ - قواعدی که در خصوص نحوه لید نویسی باید رعایت شود.

۳ - قواعدی که در خصوص نگارش متن خبر باید رعایت شود.

۴ - قواعدی که در خصوص انتخاب عکس باید رعایت شود.

هر یک از موارد فوق زیرشاخه‌هایی دارند که در بخش تعریف مفاهیم اصلی تحقیق به طور مفصل بحث شده است.

مهمترین سوالات مطرح در این پژوهش چنین است:

۱. سه روزنامه ایران، همشهری و آفتاب یزد اخبار جرائم را چگونه برجسته کرده‌اند؟

۲. میزان انطباق مطالب و اخبار جرائم صفحه حوادث روزنامه‌های مورد مطالعه با الگوی مطلوب روزنامه نگاری در انعکاس اخبار مجرمانه چقدر است؟

۳. نحوه انعکاس و بازنمایی اخبار جرائم در صفحه حوادث کدامیک از روزنامه‌های مورد مطالعه در این تحقیق موجب افزایش احساس امنیت اجتماعی در مخاطب و کدامیک موجب کاهش آن می‌شود؟

۱-۲- اهمیت تحقیق

جرم بنا بر ماهیت و ارزش‌های خبری خود توان بالقوه بسیاری برای جلب توجه رسانه‌ها دارد. پژوهش‌های مختلف نشان داده است که جرم تقریباً بیش از هر موضوع دیگری می‌تواند مورد توجه رسانه‌ها و به تبع مورد توجه مخاطبان آن قرار گیرد. آمارها نشان می‌دهد حدود ۱۱ درصد از کل مطالب خبری به نحوی مربوط به جرائم است که بر این اساس جرائم چهارمین موضوع مورد توجه رسانه‌ها است (Chermak, 1994:55). پژوهش دیگری نیز حاکی از این است که اخبار جنایی حداقل ۴ درصد و حداکثر ۲۸ درصد و به طور متوسط ۷ درصد از مطالب روزنامه‌ها را تشکیل می‌دهد. (فرجیها، ۵۸:۱۳۸۵)

تحقیقات نشان داده است که هر چه روزنامه‌ها فضای بیشتری را به مطالب و اخبار مربوط به جرائم و پدیده‌های جرمی اختصاص دهند و به اصطلاح آن‌ها را برجسته‌تر کنند، ترس مخاطبان از این که مبادا قربانی یک جرم شوند بیشتر می‌شود (Rodgers and Thoroson, 2001:71) جرم‌شناسان معتقدند که اخبار و مطالب رسانه‌ها در مورد جرائم و حوادث بیشتر جنبه توصیفی دارد تا تحلیلی. در اکثر اخبار و مطالب فقط نحوه انجام جرم به تصویر کشیده می‌شود و کمتر به علل و پیامدهای آن پرداخته می‌شود. به باور جرم‌شناسان توصیف جرائم باعث می‌شود مخاطبان جرائم را به شکل رویدادهای جدا از هم و آنی تلقی کنند و از زمینه‌های وقوع جرم و الگوهای علی آن بی‌خبر باشند. معمولاً در چنین مطالبی رابطه جرم با مسائلی مانند مشکلات اقتصادی، فقر، بیکاری، و غیره نادیده گرفته می‌شود (Rodgers and

Thorosn, 2001:171) برخی از پژوهشگران نیز هشدار می‌دهند که انتشار مطالب توصیفی از نحوه ارتکاب جرم ممکن است زمینه ارتکاب جرم را فراهم کند و باعث تقلید رفتار مجرمانه شود. (فرجیها، ۱۳۸۵: ۸)

در اکثر روزنامه‌های ایران صفحه‌ای به نام حوادث وجود دارد که اغلب مطالب و اخبار آن مربوط به جرائم حادثه شده در کشور است. اما در منابع لاتین حتی نامی از چنین صفحه‌ای که در بسیاری از نشریات ایرانی حضور سنگین آن را می‌توان احساس کرد به میان نیامده است (میرفخرایی ۱۳۸۵: ۱۷۹) در مطبوعات کشورهای غربی به ویژه امریکا صفحه‌ای به نام حوادث وجود ندارد و اخبار از این دست را در صفحه‌ای به نام خبر انعکاس می‌دهند. صفحه حوادث در روزنامه‌های ما یکی از پر مخاطب‌ترین صفحات است که در این میان خانم‌ها در مطالعه آن بیشترین گرایش و از طرفی بیشترین اثرپذیری را دارد. پژوهش‌ها نشان داده است که موفقیت بسیاری از روزنامه‌های سراسری، هفته‌نامه‌ها و مجلات نیز به دلیل توجه خاص مردم به انعکاس اخبار حوادث و پاسخگویی به این نیاز مخاطبانشان بوده است. یکی از دلایل موفقیت روزنامه ایران نیز در شروع انتشار و هم در ادامه آن طی یک دهه، صفحه حوادث آن و توجه ویژه به موضوعاتی از این دست بوده است.

بیش از یک دهه پیش در سالهای ۱۳۷۲ و ۱۳۷۳ هفته نامه حوادث با اتکا به تجربه‌های حرفه‌ای و نیاز سنجی اجتماعی منتشر شد. این هفته نامه با تیراژی که به سه هزار نسخه نزدیک می‌شد، فضای مطبوعاتی ایران را به شدت تحت تأثیر قرار داد (گرانپایه، ۱۳۸۵: ۱۴۷)

حال آن که اخبار و گزارشات مجرمانه منعکس شده در صفحه حوادث روزنامه‌ها تا این حد تأثیر گذار می‌باشد به نظر می‌رسد که بررسی چگونگی تطبیق مطالب چاپ شده در مطبوعات با الگوی مطلوب روزنامه‌نگاری در انعکاس اخبار مجرمانه، اگر ضرورتی بیشتر از تأثیر آن‌ها نداشته باشد، کمتر از تأثیر آن‌ها نیز نخواهد داشت.

بر اساس پژوهش‌های که ذکر آن رفت، این نتیجه گرفته می‌شود که تصویرسازی مطبوعات از جرایم نقش بسزایی در شکل‌گیری ذهنیت و تصور افراد جامعه درباره جرائم و پدیده‌های جرمی ایفا می‌کند. پس چنان‌چه این تصویرسازی از اصول حرفه‌ای و الگوی مطلوب پیروی نکند نتیجه‌ای جز تشدید احساس ناامنی و ترسیم جامعه‌ای پر از جرم و جنایت نخواهد داشت و حتی می‌تواند خود زمینه‌ساز جرم‌های بعدی در جامعه باشد. به این منظور بررسی علمی و تحقیق در محتوای اخبار مجرمانه صفحات حوادث روزنامه‌ها و تطبیق آن با الگوی مطلوب روزنامه نگاری در انعکاس اخبار مجرمانه، برای جامعه علمی و مطبوعاتی کشور حائز اهمیت است و ضرورت دارد.

۱-۳- هدف تحقیق

هدف در این تحقیق، بررسی چگونگی تطبیق اخبار و مطالب صفحه حوادث روزنامه‌ها با الگوی مطلوب روزنامه‌نگاری است که با تحلیل محتوای سه روزنامه ایران، همشهری و آفتاب‌یزد به دنبال تحقق آن هستیم. در این تحقیق با تحلیل محتوای اخبار مجرمانه صفحات حوادث روزنامه‌های مذکور به دنبال آن هستیم که تا چه میزان اخبار مجرمانه مندرج در این صفحات از الگوی مطلوب روزنامه‌نگاری پیروی کرده‌اند. به نظر می‌رسد تاکنون این جنبه از موضوع در کشور کمتر کار شده و این شاید به این دلیل بوده است که در پیش زمینه این تحقیق یعنی مشخص کردن الگوی مطلوب روزنامه‌نگاری کمتر کار شده است. لذا در این پژوهش بر آنیم علاوه بر این که اخبار و مطالب مجرمانه درج شده در صفحات حوادث سه روزنامه مذکور را با الگوی مطلوب روزنامه‌نگاری در انعکاس اخبار مجرمانه تطبیق داده تا مشخص شود کدامیک این الگوی مطلوب را رعایت می‌کنند، به دنبال آن نیز هستیم که کدامیک از این روزنامه‌ها اخبار مربوط به جرائم را برجسته کرده‌اند.

فصل دوم

مروری بر ادبیات

موضوع پژوهش

مقدمه

در فصل گذشته چرایی پرداختن به موضوع پژوهش و اهمیت و ضرورت این تحقیق و همچنین هدف از تحقیق بررسی شد. در این فصل در بخش اول به بررسی تاریخچه ورود اخبار جرائم به مطبوعات و تحقیقات پیشین در عرصه های خارجی و داخلی پرداخته ، سپس در بخش دوم با نام مبانی نظری به بررسی تعریف جرم و جرم شناسی فرهنگی و تعاریف امنیت اجتماعی، ابعاد امنیت اجتماعی، مفهوم امنیت اجتماعی و ... و نظریه های برجسته سازی و فریمینگ (قاب بندی) و در نهایت چارچوب نظری تحقیق خواهیم پرداخت.

۲-۱- بخش اول : تاریخچه و تحقیقات پیشین

۲-۱-۱- تاریخچه ورود اخبار جرائم به مطبوعات

روند گزارش مطالب مربوط به جرائم به عنوان خیر از انگلستان شروع شد و سپس امریکاییان آن را در اوایل قرن نوزدهم پی گرفتند. قبل از تولد اولین روزنامه در انگلستان در سال ۱۸۳۰ میلادی، اخبار جرم بر الواح کاغذی چاپ می شد. یکی از آخرین و موفق ترین این الواح در دهه ۱۸۲۰ منتشر می شد. در این میان «آخرین سخنان و اعترافات قبل از مرگ» قاتل ماریا مارتن در انگلستان، بیش از یک میلیون و صدهزار نسخه به فروش رفت. الواح کاغذی جزئیات رفتار فرد محکوم را که در جایگاه اعدام ایستاده بود، توصیف می کردند: پرفروش ترین نسخه ها مربوطه به لحظه اعدام فرد مجرم بود. این نسخه ها حاوی آخرین اعترافات قاتلان و نیز توصیف نحوه اعدام آن ها بود. (Katz, 1987:53)

در اواسط قرن نوزدهم "بنیامین دی" نشریه ای به نام نیویورک سان را منتشر کرد و هر نسخه آن را به قیمت یک پنی فروخت. دیگران هم کار او را تقلید کردند و نشریات یک پنی در امریکا پدیدار

شد. (شکرخواه، ۱۳۸۲:۱۵۴) گرچه بنیامین دی را به عنوان مبدع اخبار جرم در امریکا می‌شناسند، اما حقیقت این است که اخباری از این دست حتی قبل از ظهور مطبوعات یکی پنی در امریکا رواج داشته است. مثلاً در تابستان ۱۸۳۰ "جیمز گوردن بنت" از طرف نشریه "کوری پیراندانکوایرر" به ماساچوست فرستاده شد تا محاکمه جنجالی قاتلی را پوشش دهد. بعدها بنت در مقام ناشر روزنامه نیویورک هیرالد نه تنها سرمقاله می‌نوشت و اخبار بازار بورس را پوشش می‌داد، بلکه اخبار و مطالبی را منتشر می‌کرد که سکس، جرم و تخلفات افراد طبقات بالای جامعه، در آن برجسته بود. گزارش‌های روزنامه "هیرالد تریبون" از قتل فاحشه‌ای در نیویورک در ۱۹۳۶ این روزنامه را به برترین روزنامه آن شهر تبدیل کرد. این روزنامه توانست این موقعیت خود را دهه ۱۸۸۰ حفظ کند. بعدها نشریات دیگر نیز از آن آموختند که اخبار جرم در میان عامه مردم بسیار پر طرفدار است.

در فرانسه نیز روزنامه "لوپوتی ژورنال اولی" نیز در سال ۱۸۶۹ چند روز به طور پیاپی کشتار جمعی اعضای یک خانواده را که توسط فردی معروف به تروپمان به قتل رسیده بودند، منتشر کرد. این روزنامه این حادثه را در سه صفحه به چاپ رساند. روز پس از انتشار این جنایت تیراژ آن شماره روزنامه به ۴۰۳ هزار و ۹۵۰ نسخه افزایش یافت، سپس با پیدا شدن هفتمین جسد تیراژ به ۴۴۸ هزار و ۳۰۰ نسخه و با یافتن هشتمین جسد به ۴۶۷ هزار رسید. رقمی که در آن تابستان در میان روزنامه‌های فرانسه بی‌سابقه بود. (علی‌آبادی، ۱۳۷۲:۶۵)

بعدها که روزنامه‌نگاری جنجالی توسط "جوزف پولیتزر" و "ویلیام راندولف هرست" در اواخر قرن نوزدهم پی‌نهاده شد و نیز در دهه ۱۹۲۰ که روزنامه‌نگاری خشن و جنجالی به وجود آمد، بر اهمیت اخبار جرم و حوادث افزوده گشت.

۲-۱-۱-۲- اخبار خشونت در مطبوعات ایران

در الواح دوره هخامنشیان اخبار جنگ اوضاع داخلی و بسیاری موارد دیگر نوشته می‌شد. اولین خبرهای که درباره خشونت بود اخبار جنگی است. اما اگر روزنامه به معنای واقعی آن را از زمان انتشار

روزنامه "کاغذ اخبار" بدانیم، در آن خبری از رویدادهای خشونت‌آمیز نبود و اخباری از داخل و معدودی از خارج منتشر می‌کرد. روزنامه وقایع اتفاقیه نیز هم به اخبار داخلی و هم به اخبار خارجی توجه داشت. شیوه پخش خبر از این روزنامه به این ترتیب بود که هر یک از حکام ولایت ایران مهمترین وقایع ناحیه خود را به مرکز و به اداره روزنامه می‌فرستاد تا در آنجا چاپ شود. گاه در میان بعضی از اخبار، خبرهای حاوی برخورد نیز به چشم می‌خورد.

درمیان دو روزنامه اطلاعات و کیهان، اطلاعات به دلیل قدمتش انتشار این گونه مطالب را زودتر آغاز کرد. برای مثال این روزنامه در شماره ۷۰ خود در آبان ۱۳۰۵ خبر سوء قصد به آیت‌اله مدرس را به تفصیل منتشر ساخت که ظاهراً توسط مدیر اطلاعات تهیه شده بود.

سال‌های بعد روزنامه‌های دیگر به ویژه روزنامه‌های دهه ۷۰، سنت پرداختن به اخبار جرائم آن هم در صفحه‌ای به نام حوادث رایج کردند. به طوری که روزنامه‌ای با نام حوادث (در دهه ۷۰) پا به عرصه مطبوعات ایران گذاشت. در سال‌های اخیر برخی از روزنامه‌ها در ویژه‌نامه‌های آخر هفته خود از میان خبرهای مربوط به جرم یکی را که مخاطبان بیشتری جذب می‌کند انتخاب کرده و با تفصیل بیشتری به آن می‌پردازند.

در این جا قابل ذکر است که بررسی تاریخچه اخبار جرم و حوادث در ایران خود مطالعه تاریخی خاص و گسترده دیگری را می‌طلبد که خارج از چارچوب طرح حاضر است.

۲-۱-۲- نگاهی به تحقیقات پیشین

در عرصه علوم اجتماعی و انسانی نمی‌توان تحقیقی را در خلاء انجام داد و در عین حال به نتایج قابل قبول هم رسید. در این عرصه هر تحقیقی باید پایه‌های خود را بر تحقیقات پیشین استوار سازد تا با استناد بر یافته‌های این تحقیقات گام‌هایی به سمت شناخت مساله بردارد. پدیده‌های اجتماعی وابسته